

УДК 331.52

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ СТАНУ
ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ КРАЇН ОЕСР ТА УКРАЇНИ****Янішевська А.В.***E-mail: a.yanishevskaya@mail.ru**Кіровоградський національний технічний університет*

У статті проведено компаративний аналіз основних показників ринку праці та зайнятості молоді у країнах ОЕСР та Україні, а також досліджено основні процеси, що відбуваються на світовому молодіжному ринку праці. Визначено скорочення частки молоді у загальній чисельності населення, що складає основну передумову зайнятості молодого населення. Встановлено, що в останні роки в усіх країнах ОЕСР та Україні зокрема відбувається різке зниження рівня зайнятості молоді при одному з найвищих значень рівня молодіжного безробіття та майже незмінному рівні економічної активності молоді у віці 15-34 років. З результатів проведеного компаративного аналізу визначено, що Україна має найнижчі значення частки молоді у загальній кількості населення за віковими когортами, рівень економічної активності молоді є нижчим за середньоєвропейський в усіх вікових когортах молоді. Також відмічено, що рівень економічної активності та рівень зайнятості молоді у віці 15-34 років в Україні є найнижчим впродовж останніх шести років. Відмічено та доведено залежність рівня зайнятості та рівня безробіття молоді від рівня їх освіти. Обґрунтовано необхідність постійного моніторингу показників зайнятості, рівня безробіття молоді, з метою забезпечення ефективного регулювання молодіжного ринку праці на усіх рівнях

Ключові слова: молодь, економічна активність, зайнятість молоді, ринок праці, чисельність населення, регулювання ринку праці молоді, рівень безробіття

UDC 331.52

**THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MAIN INDICATORS OF
THE YOUTH EMPLOYMENT IN OECD COUNTRIES AND UKRAINE****Yanishevskaya A.V.***E-mail: a.yanishevskaya@mail.ru**Kirovograd National Technical University*

The article contains the comparative analysis of the main indicators of the labor market and youth employment in OECD countries and Ukraine, and studies the basic processes in the global youth labor market. A reduction of the ratio of young people in the total population, which is the basic premise of employment of young people, has been determined. It has been revealed that in recent years in all OECD countries and in Ukraine there is a sharp reduce in youth employment at one of the highest values of youth unemployment and almost the same level of economic activity of young people aged 15-34 years. It has been

determined that Ukraine has the lowest value of the share of youth in the total population by age group, the level of economic activity of young people below the European average in all age cohorts of young people. Also it has been noted that the level of economic activity and employment of young people aged 15-34 years in Ukraine is the lowest in the last six years. The dependence of the employment and the unemployment rate of young people of their level of education has been proved and shown. There is the necessity of continuous monitoring of employment, unemployment rate of young people, to ensure the effective regulation of the youth labor market at all levels

Keywords: youth, economic activity, youth employment, labor market, population, regulation of the youth labor market, unemployment rate

Актуальність проблеми. Молодь – головна рушійна сила сучасного світу. Вона перебуває в центрі міжнародних, соціальних, економічних і політичних подій. Завдяки інтелектуальному потенціалу, мобільності та гнучкості молоді люди мають можливість впливати на суспільний прогрес, визначаючи майбутнє суспільства, держави та світового співтовариства. Багато в чому цей вплив залежить від того, наскільки активно молодь залучена в суспільні процеси. Однак у більшості країн молоді люди зазнають істотних труднощів у процесі входження в суспільне й соціальне життя, які чатують не лише на сучасне, а й на майбутнє покоління.

У глобальному масштабі проблеми, з якими доводиться стикатися молоді містять у собі: дискримінацію за віком, нерівноцінні соціальні, економічні й політичні умови, погіршення здоров'я, доступності освіти, можливості самореалізації, глобальне погіршення навколишнього середовища, збройні конфлікти, високий рівень безробіття і т. ін. Тому, світове співтовариство давно визначилося, що стратегічно важливо займатись проблемами молоді.

Світова економічна криза значно посилила кризу зайнятості молоді, яка і без того була серйозною проблемою в багатьох країнах світу, в тому числі в країнах ОЕСР та Україні. У країнах з розвиненою і ринковою економікою криза для молоді виразилася головним чином у зростанні безробіття і в соціальних проблемах, пов'язаних з розчаруванням і вимушеною тривалою бездіяльністю. Саме тому важливим є постійний моніторинг показників зайнятості, рівня безробіття молоді, з метою забезпечення ефективного регулювання молодіжного ринку праці на усіх рівнях. Країни, що входять до складу

ОЕСР представляють усі континенти та мають рівень економічно розвинутих країн, саме тому порівняння з Україною визначить її місце серед цих країн та вкаже на основні напрямки покращення рівня зайнятості молоді.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питаннями зайнятості молоді займалися багато вчених, як вітчизняних, наприклад таких, як: Д.Л. Богиня, О.А. Грішнова, А.М. Колот, Е.М. Лібанова, М.С. Мутяк, В.О.Покришук, Г.О.Радіонова, Ю.М.Щотова, та російських: Л.П. Арзамасцева, Г.Е. Єгіазарян, І.Є. Карякіна, А.М. Клемешев, С.С. Львов, З.В. Суркова та ін. Зокрема, зайнятість молоді на регіональних ринках праці досліджували О.В. Абашина, О.В. Ягірська, зайнятість молоді в аграрній сфері - О.С. Лаврук, А.І. Уланчук. В.В. Онікієнко, Л.Г. Ткаченко розглядали проблеми молодіжного ринку праці в Україні, а В.Л. Кравченко - методологію та перспективи розвитку молодіжного сегменту ринку праці. Автори розглядали досить важливі питання сфери молодіжної зайнятості, однак, в той же час, слід відмітити недостатність досліджень зайнятості молоді саме на міжнародному рівні. У вітчизняних та зарубіжних дослідженнях не знайшло належного віддзеркалення дослідження на основі порівняльного аналізу основних показників у сфері зайнятості молоді країн-членів ОЕСР та України. Тому, актуальність і недостатній рівень наукової розробленості вказаних проблем визначили вибір теми, мету і завдання проведеного дослідження.

Метою роботи є проведення компаративного аналізу основних показників ринку праці та зайнятості молоді у країнах ОЕСР та Україні, а також дослідження основних процесів, що відбуваються на світовому молодіжному ринку праці, з метою визначення її місця серед цих країн та визначення основних напрямків покращення рівня зайнятості молоді.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для діяльності на міжнародному або регіональному рівні ЮНЕСКО використовує універсальне визначення, розроблене ООН, згідно з яким до молоді відносяться люди у віці від 15 до 24 років, а в Україні молоддю вважаються особи у віці 15-34 років [1]. Тому, з метою узгодженості статистичних даних в ОЕСР та Україні здійснимо компаративний аналіз основних показників ринку праці для молоді у віці 15-34 років.

Одним із важливих факторів, що впливають на відтворення робочої сили молоді в країнах ОЕСР є демографічна ситуація. Загалом, в даний

період зростання контингенту молоді сповільнюється, а частка молоді в загальній чисельності населення знижується. Це є явною ознакою того, що на агрегованому рівні світ наближається до завершальної стадії демографічного перехідного періоду, яку зазвичай називають «старінням населення». Чисельність молоді в країнах ОЕСР у 2012 році складала більше 155 млн. осіб віком 15 - 24 років, а чисельність осіб віком 15-34 роки складала майже 322 млн. Частка молодих людей віком 15 - 34 років в загальній чисельності населення у країнах ОЕСР коливається від 32,8 % в Італії до 58,3 % в Південно-Африканській Республіці. Що стосується європейських країн, то найбільша частка молоді у віці 15-34 років в Ірландії, найнижча – в Італії. Країни-кандидати до ЄС мають частку молоді вище від середньоєвропейського рівня (38,6 %), особливо в Туреччині, де особи у віці від 15 до 34 років становлять майже половину від загальної чисельності населення. В США цей показник становить 39,6 %, а в Японії – 34 % (рис. 1).

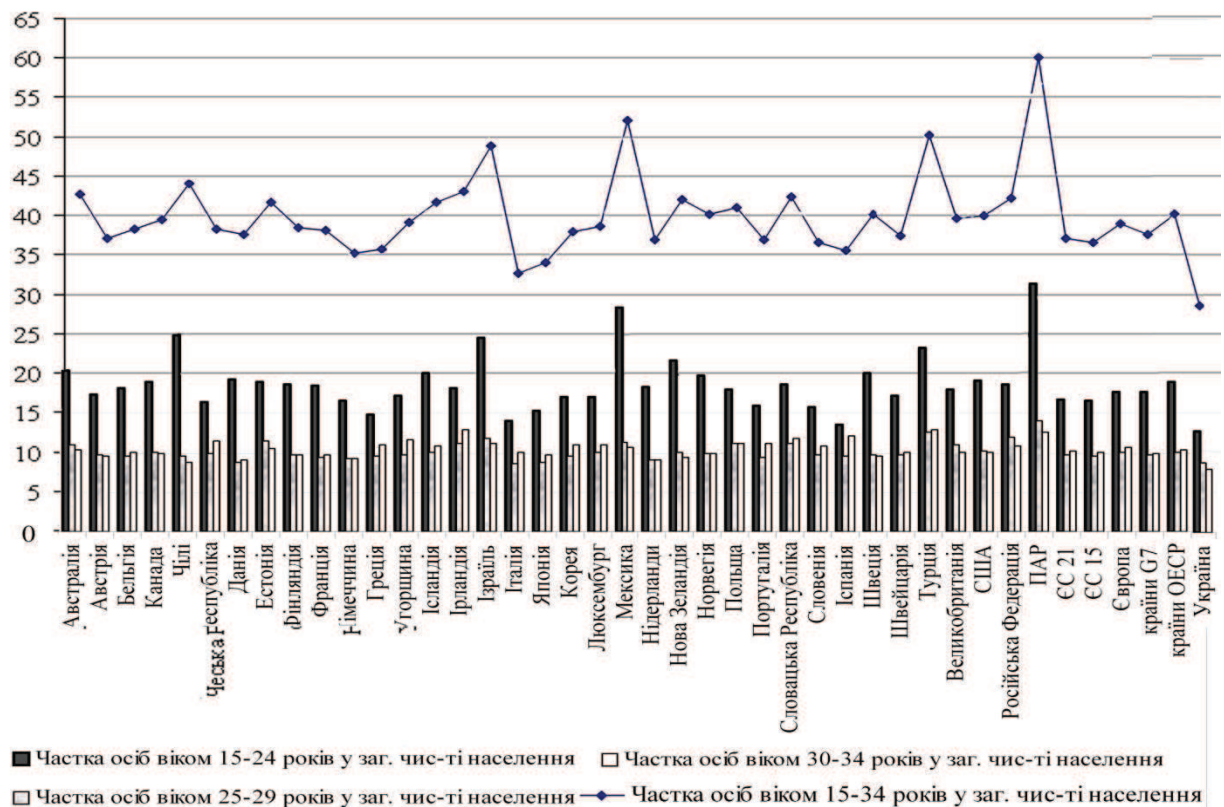

Рис. 1. Частка молоді у загальній кількості населення за віковими когортами в країнах ОЕСР у 2012 році

Джерело: [2 ; 3]

В Україні частка осіб віком 15-34 років у загальній чисельності населення становить лише 28,6 %, і є найменшим значенням серед країн ОЕСР.

Частка молодих європейців у загальній чисельності населення неухильно знижується протягом останніх 25 років (рис. 2). Це пов'язано зі скороченням народжуваності в Європі після закінчення демографічного буму 1950-60-70-х років. Зменшення рівня народжуваності, збільшення тривалості життя і старіння, тих хто народився під час демографічного буму, призвели до скорочення чисельності молоді та паралельно збільшення частки старших вікових груп. Відповідно до довгострокового зниження з 1985 року, кількість молоді постійно зменшується більш ніж на 2 млн. осіб за період 2000-2012 рр. Найбільше скорочення відбулося в молодіжній групі від 15 до 19 років.

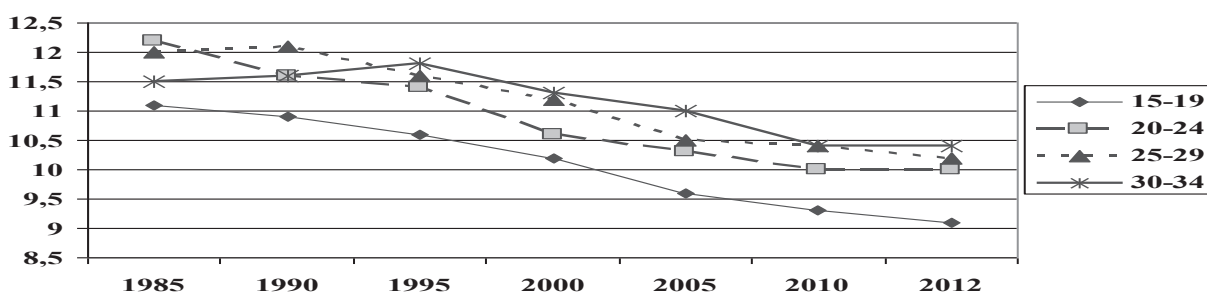

Рис. 2. Частка молодих людей у загальній чисельності населення в країнах ОЕСР в середньому за віком, 1985-2012

Джерело: [2 ; 4]

Що ж стосується молоді, то темпи економічної активності молоді в країнах ЄС-27 доповнюють ситуацію, що склалася у сфері зайнятості молоді (рис. 3).

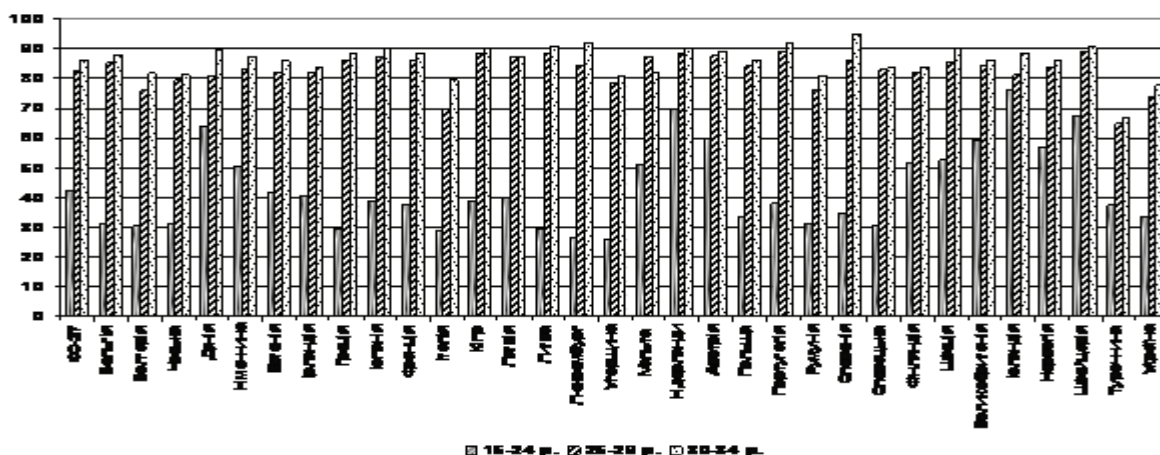

Рис. 3. Рівень економічної активності молодих людей (віком 15-24, 25-29 і 30-34), у країнах ЄС-27 та Україні, 2012 р., у %

Джерело: [5; 6]

У ряді країн, таких як Бельгія, Литва, Португалія, Словенія, досить ясно простежується відстрочка переходу від освіти до працевлаштування. Рівень

економічної активності у віковій групі 25-29 років значно перевищує 20-24-річних осіб, оскільки багато хто з них продовжують навчання і стають економічно активними у віці 25 років і старше.

В Україні рівень економічної активності молоді є нижчим за середньоєвропейський в усіх вікових когортах молоді, що вказує на менший рівень активності української молоді порівняно з більшістю країн ЄС (рис. 4).

Однак, у багатьох інших країнах, включаючи Данію і Нідерланди, рівень економічної активності перевищує середньоєвропейський рівень у всіх трьох вікових групах. У цих країнах більшість молодих людей поєднують навчання та роботу і працюють як стажери та учні за подвійною системою, або студенти, що працюють під час навчання у вищих навчальних закладах.

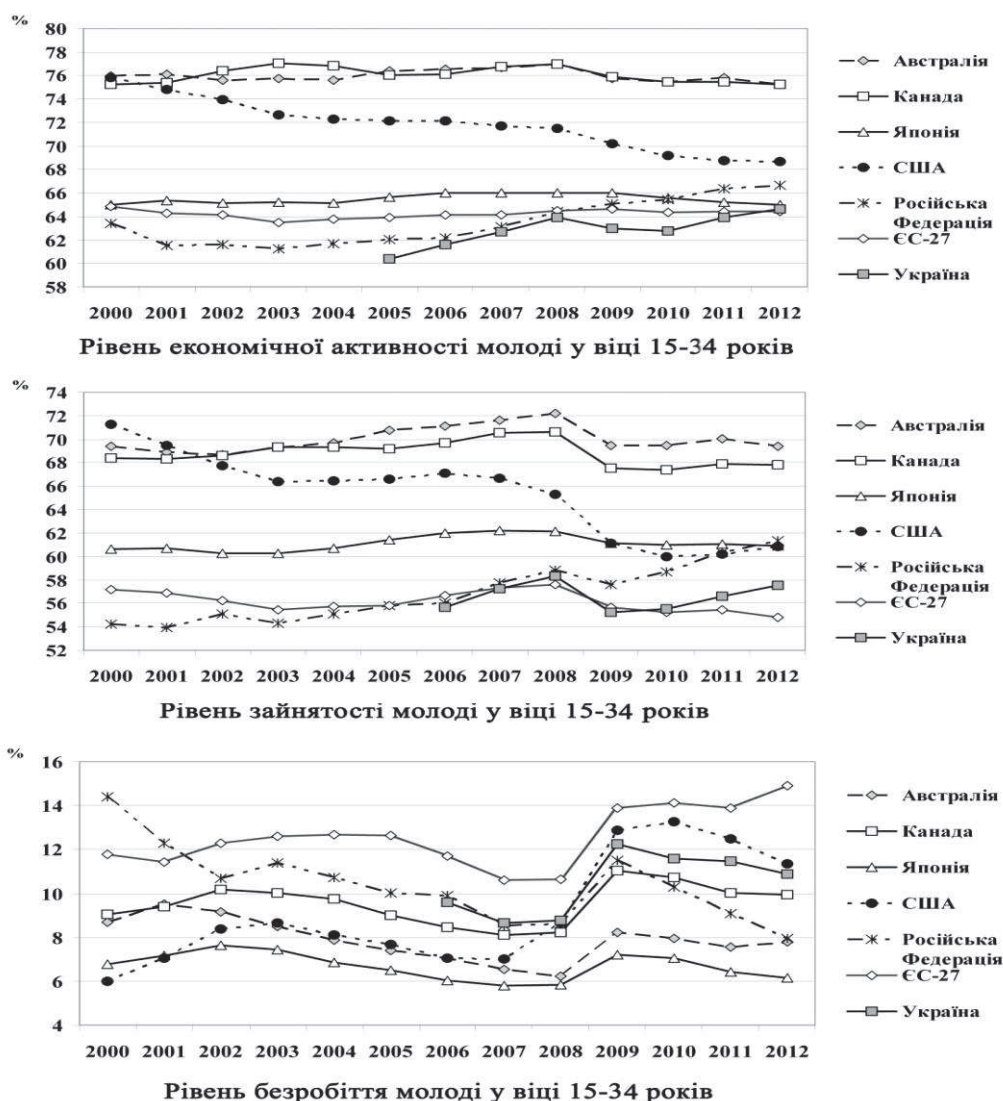

Рис. 4. Рівень економічної активності, зайнятості та безробіття молоді віком 15-34 р. у країнах ОЕСР та Україні, 2000-2012 рр.

Джерело: [2; 6]

Порівнюючи динаміку основних індикаторів, що характеризують ринок праці молоді таких економічно розвинутих країнах як Австралія, Канада, Японія, США та Російська Федерація та нашої країни, що розвивається, неважко помітити, що рівень економічної активності та рівень зайнятості молоді у віці 15-34 років в Україні є найнижчим впродовж останніх шести років.

Хоча варто відмітити, що за 2010-2012 рр. рівень зайнятості молоді у віці 15-34 років України перевищує середньоєвропейське значення даного показника. У країнах ЄС-27 за 2000-2012 рр. відзначається різке зниження рівня зайнятості молоді при одному з найвищих значень рівня молодіжного безробіття та майже незмінному рівні економічної активності молоді у віці 15-34 років. Загалом, в країнах Європейського Союзу, ситуація на ринку праці для молодих людей значно варіюється залежно від держав-членів ЄС. За період 2010-2012 рр., рівень безробіття серед молоді у віці 15-34 років виріс у всіх, крім 11 держав-членів ЄС. У середземноморських країнах (Греції, Італії, Іспанії та Португалії) у 2012 році зафіксовані найвищі показники рівня безробіття молоді в порівнянні з 2010 роком, а знизився – в Латвії, Литвії, Естонії та Німеччині.

Рівень безробіття серед молоді залишається серйозною проблемою для більшості країн, оскільки в деяких з них цей показник сягнув історичного максимуму. Рівень безробіття у країнах ЄС серед молоді у віці 15-34 років у 2012 році, як і раніше, більше 10 % у всіх, окрім шести країн (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди і Люксембург).

З 2007 року мають місце розбіжні тенденції між країнами ЄС про кількість молодих людей, які тривалий час займалися пошуком роботи. Лише в шести з представлених країн, рівень безробіття молоді знизився у 2012 році порівняно 2007, а саме у Німеччині (на 33,2 %), Ізраїлі (на 5,3 %), Туреччині (на 9,8 %), Чилі (на 6,9 %), Російській Федерації (на 7,5%) та Австрії (не змінився), (рис.5).

В той час в усіх інших країнах тенденція протилежна, з темпами збільшення в період між 2007 та 2012 років особливо в Ірландії (211,7 %), Іспанії (209,5 %), Греції (161 %), Ісландії (139,8 %), Данії (107,2 %), Естонії (127,1%), Португалії (99,2 %). Крім того, в одній третині країн ЄС-27, більше 30 % безробітних у віці від 15 до 24 років були безробітними протягом одного року або більше у 2012 році. У Данії, Фінляндії та Швеції, ситуація видається більш сприятливою для молоді

15 - 34 років, яка, як правило, швидко знаходить роботу, та менш ніж 10 % з них були безробітними протягом 12 і більше місяців у 2012 році. У США рівень молодіжного безробіття за період 2007-2012 рр. зріс на 62,2 %, в Канаді – на 22,6 %, в Австралії – на 20 %, у Японії – на 5,8 %.

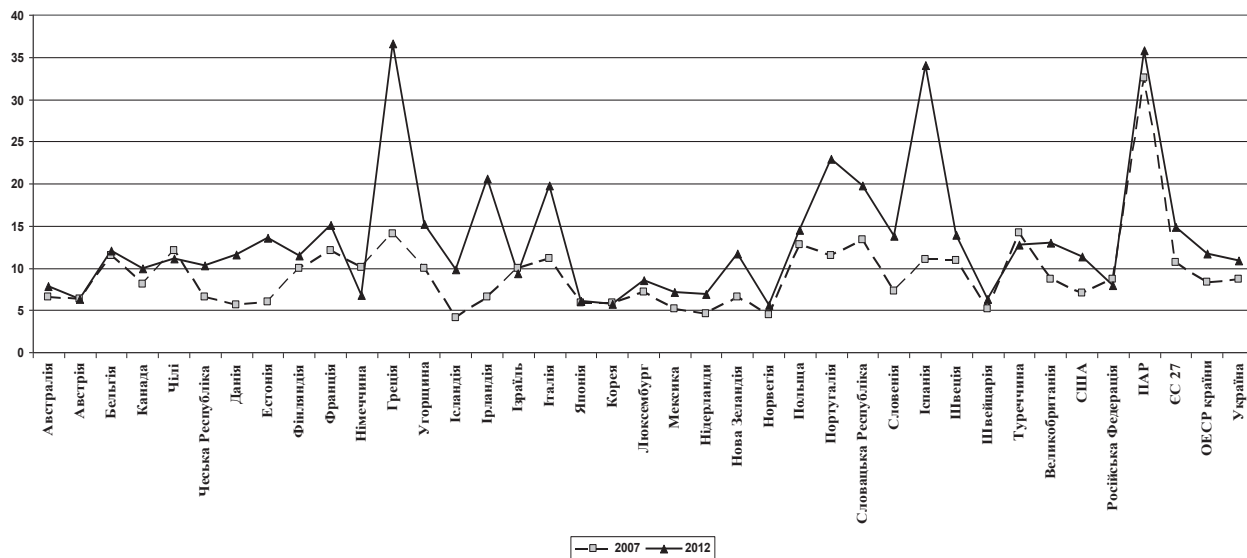

Рис. 5. Порівняння рівня безробіття молоді у віці 15-34 років у країнах ОЕСР у 2007 та 2012 роках

Джерело: [7; 6]

Рівень безробіття для різних вікових когорт молоді є різним. Найвищий рівень безробіття у осіб 15-24 років, оскільки саме ці молоді особи ще не є достатньо конкурентоздатними на ринку праці без належної освіти та досвіду, а найнижчим є рівень безробіття осіб у віці 30-34 років (рис. 6).

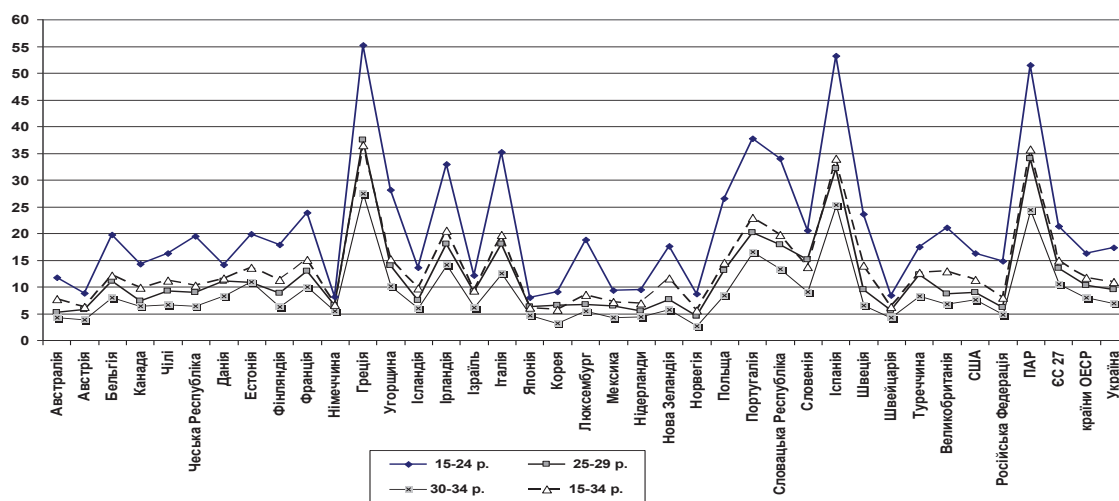

Рис. 6. Рівень безробіття молоді у вікових когортах 15-24 р., 25-29 р., 30-34р. та 15-34 р. у країнах ОЕСР у 2012 році

Джерело: [7; 6]

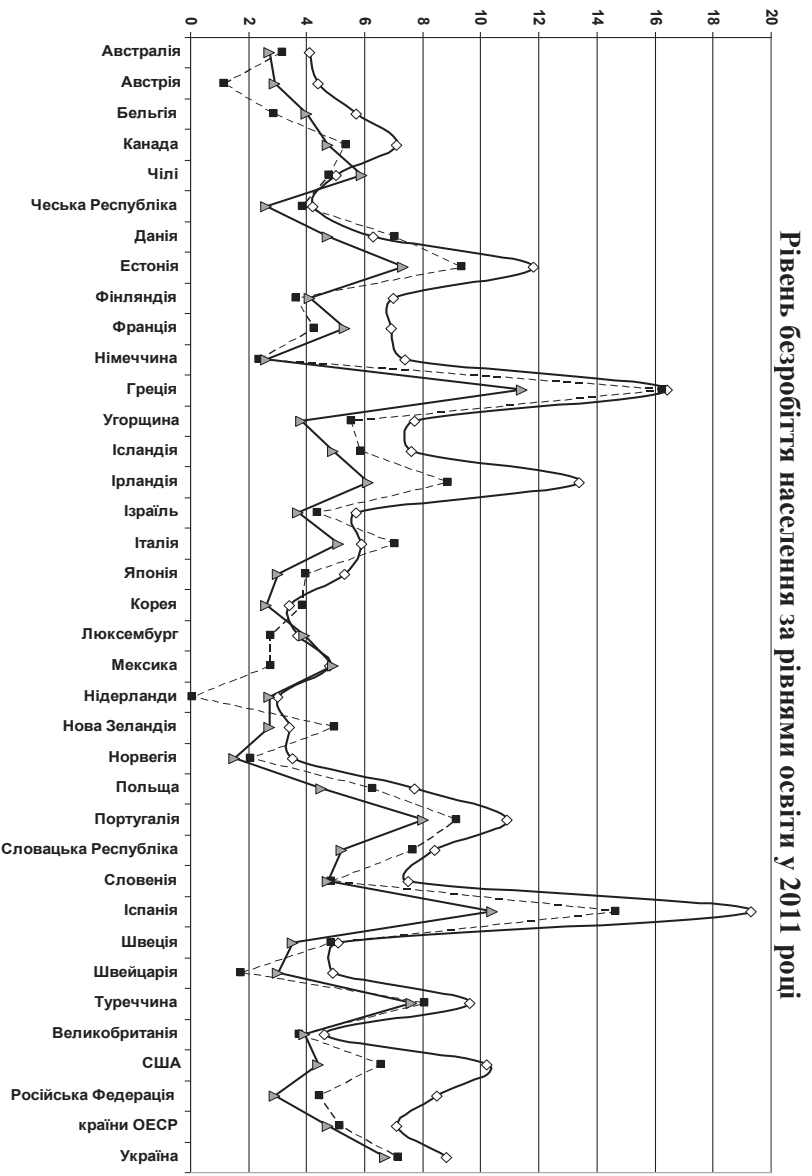
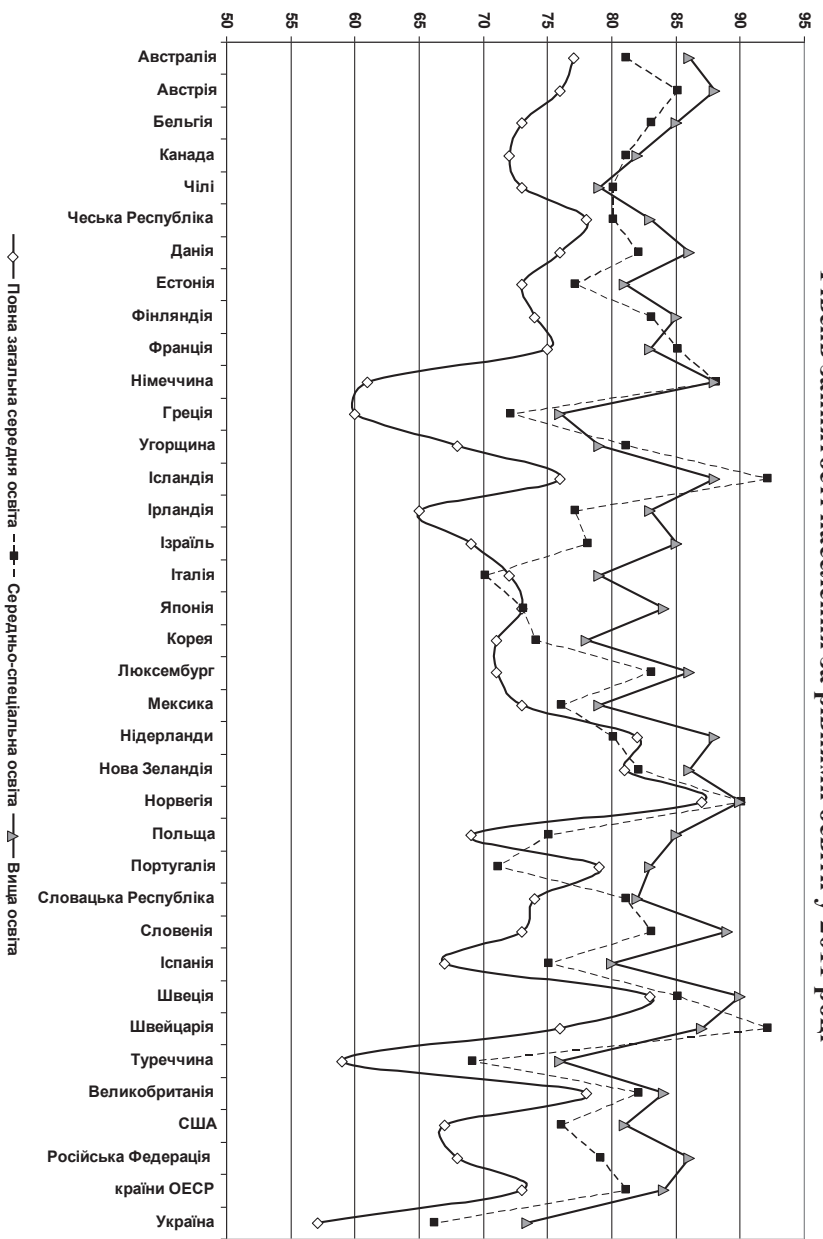
Однак, чим більше молодих людей освічених, тим краще вони будуть захищені від безробіття. У 2011 році рівень безробіття був насправді набагато нижче для молодих випускників вищих навчальних закладів, ніж для тих, хто мав найнижчий рівень освіти в ЄС-27. Рівень безробіття серед економічно активного населення у віці від 25 до 29 становив 9,2 % і 11,3 % для тих, хто закінчив вищу освіту і повну середню освіту, відповідно. Однак, цей показник в два рази вище у економічно активного населення віком від 25 до 29 років, які отримали тільки середню або неповну середню освіту (24,3%).

Тому, по країнах ОЕСР, рівень зайнятості є найвищими серед людей, які мають вищу освіту, а рівень безробіття майже в три рази вище серед осіб, які не мають повної середньої освіти (13% в середньому по країнах ОЕСР), ніж серед тих, у кого є вища освіта (5%). Отримання вищої освіти підвищує ймовірність ефективного працевлаштування. По країнах ОЕСР рівень зайнятості осіб з вищою освітою 84 %, осіб з середньо-спеціальною освітою – 81%, і лише 73 % осіб з повною середньою освітою (рис. 7).

Відмінності в рівнях зайнятості між особами з вищою освітою, і особами з повною середньою освітою особливо значні у Німеччині (на 27 %), Ірландії та Російській Федерації (на 18 %), Туреччині (на 17 %), Польщі, Словенії, Ізраїлі та Греції (на 16 %), а в Україні така різниця сягає 16,3 %. Відмінності найменш виражені – до 10 % - в Норвегії, Португалії, Новій Зеландії, Чеській Республіці, Чилі, Кореї, Італії, Мексиці та ін.

Рівень безробіття осіб з вищою освітою є значно нижчим порівняно з особами, хто має лише повну загальну середню освіту, або середньо-спеціальну освіту. Найнижчий рівень безробіття осіб з вищою освітою є у Німеччині, Чеській Республіці та Кореї (2,6 %), найвищий – у Греції та Іспанії (більше 10 %). Найбільша різниця між рівнями безробіття осіб з вищою та осіб з повною середньою освітою спостерігається в Іспанії, Ірландії, Російській Федерації та Греції. В Україні рівень безробіття осіб з вищою освітою є значно вищим за середньоєвропейський, та різниця між рівнями безробіття осіб з вищою та осіб з повною середньою освітою сягає 2 %.

Рівень зайнятості населення за рівнями освіти у 2011 році

◆ — Повна загальна середня освіта —■— Середньо-спеціальна освіта —▲— Вища освіта
Примітка: країни ОЕСР — Рівень зайнятості та рівень безробіття населення віком 25-64 років;
 Україна — населення 15-70 років

Рис. 7. Рівні зайнятості та безробіття населення за рівнем освіти у 2011р.

Джерело: [4, 6]

Якщо порівнювати рівні безробіття осіб з вищою та осіб з середньою-спеціальною освітою, то значно вищим його відсоток є у осіб з середньо-спеціальною освітою у таких країнах як Греція та Іспанія, в той же час, у таких країнах як Нідерланди, Мексика, Австрія, Бельгія, Чилі, Франція, Люксембург, рівень безробіття осіб з середньо-спеціальною освітою є навпаки нижчим, оскільки ці країни застосовують політику дуальної освіти, поєднуючи навчання з практичною діяльністю на підприємствах та організаціях.

Рівень зайнятості молоді у європейських країнах та країнах, що входять до складу ОСЕР у 2012 році помітно знизився порівняно з 2007 роком. Найбільший рівень зайнятості молоді – більше 60 %, із європейських країн в Іспанії, Нідерландах, Швейцарії, а також в Австралії.

Середньоєвропейський рівень зайнятості молоді у 2012 році становив майже 33 %, в той час як у США – 45,5 %, Російській Федерації – 35,8 %, Японії – 39,1 %. Найменший рівень молодіжної зайнятості становив у ПАР (12,7 %), Греції (16,3 %), Угорщині (18,3 %) та Італії (19,4 %).

Вікова когорта осіб 30-34 років відрізняється найвищим рівнем зайнятості в усіх країнах ОЕСР, найвище значення якого відмітимо у Люксембурзі (87 %), Швейцарії (86,6 %), Нідерландах та Словенії (по 86,1 %) та Австрії (85,6 %) (рис. 8). Найнижчий рівень безробіття цієї когорти у Туреччині (61,7 %), Греції (64 %) та Італії (69,4 %).

Найнижча зайнятість спостерігається у осіб віком 15-24 років, і найнижчою її рівень є в таких країнах ОЕСР як Греція (13,1 %), ПАР (12,2 %) та Угорщині (18,6 %), а найвищий рівень – в Ісландії (66 %), Нідерландах (63,3 %), Австралії (59,7 %), Данії (55 %). В Україні рівень зайнятості осіб віком 15-24 років є нижче середнього по ОЕСР, однак осіб віком 25-29, 30-34 років дещо перевищує середній по ОЕСР рівень зайнятості даних вікових когорт.

Все більше молодих людей погоджуються на часткову зайнятість за тимчасовим договором або на неповний робочий день, а також на зайнятість на нестандартних робочих місцях. З 2007 року спостерігається значне збільшення частки молоді у віці 15-24 років, які частково зайняті.

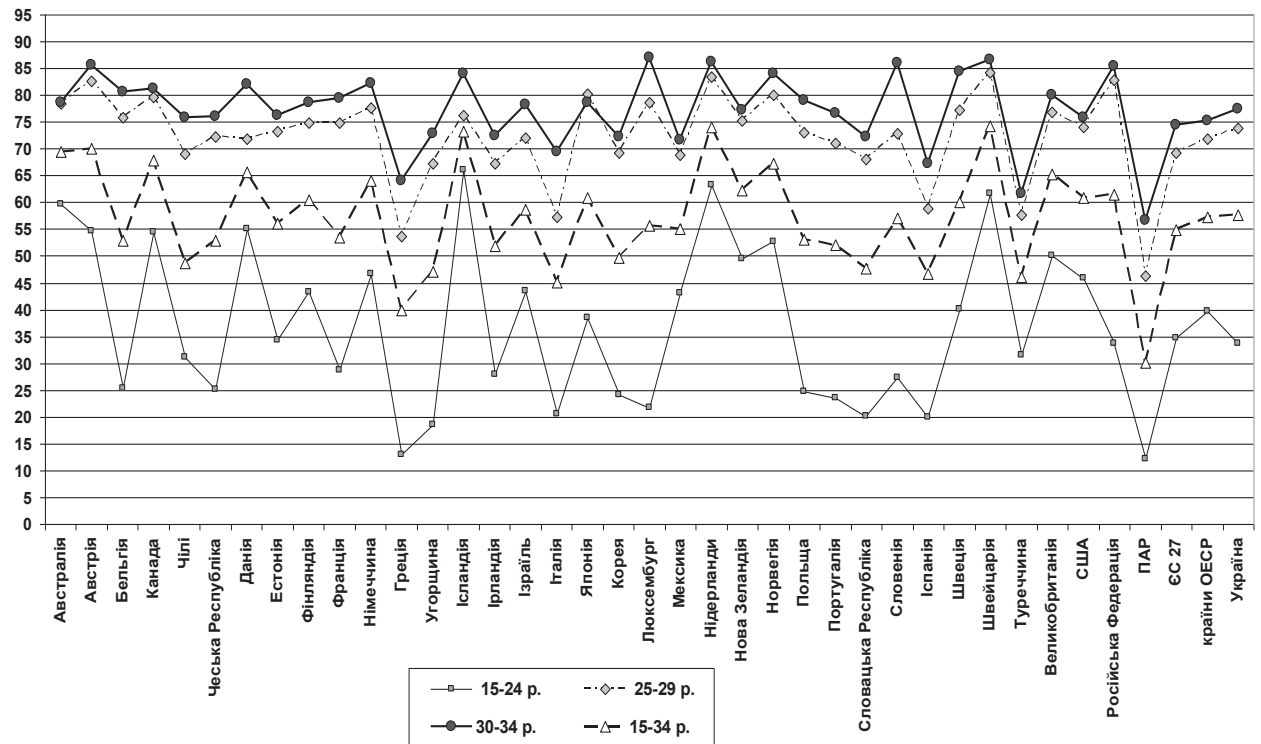

Рис. 8. Порівняння рівня зайнятості молоді у країнах ОЕСР у розрізі вікових когорт у 2012 роках

Джерело: [8; 6].

У 2012 році у європейських країнах в середньому майже кожна третя молода людина частково зайнята (рис. 9).

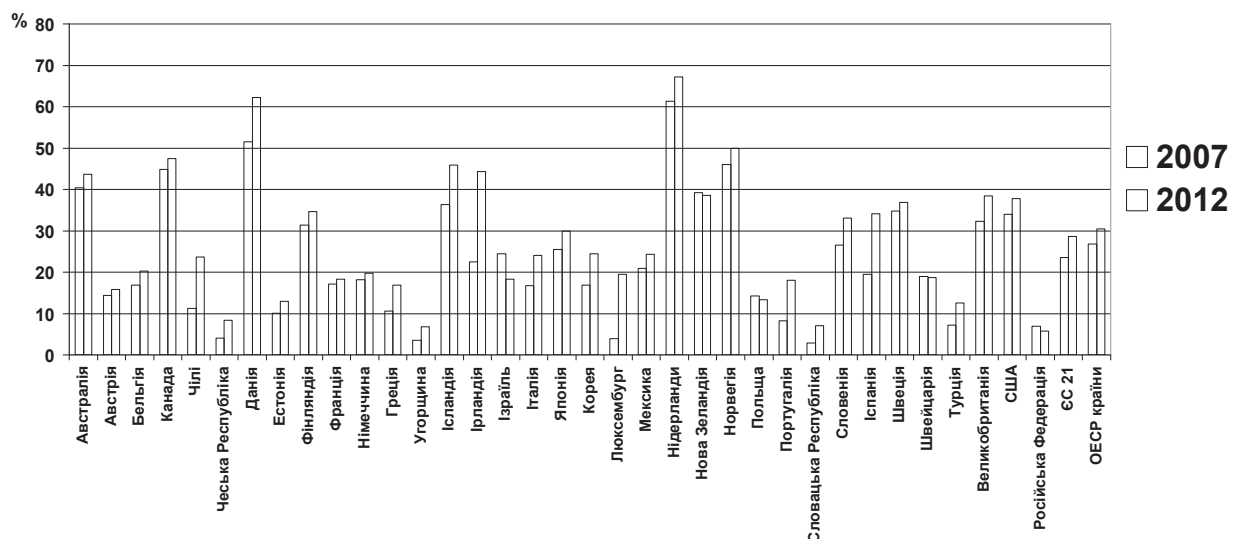

Рис. 9. Часткова зайнятість серед молодих людей (віком 15-24 років), у країнах ОЕСР, у 2007 і 2012 роках

Джерело: [7; 6]

Інша ситуація серед працездатного населення у віці від 25 до 54 років, де питома вага частково зайнятих на рівні близько 16% за останні десять років. У США цей показник питома вага частково зайнятих

майже 40 %, а у Російській Федерації – становить менше 6 %. Тим не менш, зростання тимчасової та неповної зайнятості, зокрема, під час розпалу світової економічної кризи, свідчить також про те, що така робота часто є єдиним варіантом для молодих працівників (ILO, 2012a). Для багатьох компаній, нестандартні контракти є привабливим варіантом з урахуванням посилення невизначеності у якій вони працюють останні роки (ILO, 2013a).

Висновки. З результатів проведеного компаративного аналізу визначено, що Україна має найнижчі значення частки молоді у загальній кількості населення за віковими когортами, рівень економічної активності молоді є нижчим за середньоєвропейський в усіх вікових когортах молоді. Також відмічено, що рівень економічної активності та рівень зайнятості молоді у віці 15-34 років в Україні є найнижчим впродовж останніх шести років. Отже, покращення молодіжної ситуації на ринку праці може бути досягнуто тільки через глибоке розуміння проблем зайнятості як загалом, так і у конкретних країнах. Однак, ефективне вирішення проблем молодіжної зайнятості неможливе без постійного моніторингу показників зайнятості, рівня безробіття молоді, з метою забезпечення ефективного регулювання молодіжного ринку праці на усіх рівнях та прийняття пакету спеціальних заходів з протидії негативних наслідків соціально-економічної кризи та кризи ринку праці і сфери зайнятості, у тому числі заходів соціального характеру, метою яких є пом'якшення наслідків кризи особливо для молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. GUIDE to the Implementation of the World Programme of Action for YOUTH/ United Nations, 2006, с.126.; [Electronic resource]. — Mode of access: http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay_guide.pdf. Last access: 2006. – Title from the screen.
2. OECD Labour Force Statistics 2012, OECD Publishing [Electronic resource]. — Mode of access: // <http://stats.oecd.org>. Last access: 2012. – Title from the screen.
3. Статистичний щорічник України за 2012 рік [Текст]: за ред. О. Г. Осауленка; відповідальний за випуск О. Е. Остапчук. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 552 с.
4. OECD (2013), »Indicator A5 How does educational attainment affect participation in the labour market?», in Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. с.87-90/ [Electronic resource]. — Mode of access: [http://www.oecd.org/edu/eag2013%20\(eng\)-FINAL%2020%20June%202013.pdf](http://www.oecd.org/edu/eag2013%20(eng)-FINAL%2020%20June%202013.pdf). Last access: 2013. – Title from the screen.

5. European social statistics. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013 [Electronic resource]. — Mode of access: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-FP-13-001/EN/KS-FP-13-001-EN.PDF. Last access: 2013. — Title from the screen.
6. Економічна активність населення України у 2012 р. / Статистичний збірник. [Текст]: — К.: 2013. — 208 с.
7. OECD Employment Outlook 2013, OECD Publishing [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.adepp.info/wp-content/uploads/2013/10/OECD-Employment-Outlook-20131.pdf>. Last access: 2013. — Title from the screen.
8. Global Employment Trends for Youth 2013: A generation at risk / International Labour Office – Geneva: ILO, 2013 [Electronic resource]. — Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/documents/publication/wcms_212423.pdf. Last access: 2013. — Title from the screen.